

GRYPA PTAKÓW – NAJCZĘŚCIEJ ZADAWANE PYTANIA

Źródło: Światowa Organizacja Zdrowia "Avian Influenza frequently asked questions" (www.who.int)
Health Protection Agency "Avian Influenza H5N1 Questions & Answers" (www.hpa.org)

Co to jest „grypa ptaków” ?

Grypa ptaków jest chorobą zakaźną zwierząt wywoływaną przez wirusy.

Naturalnym gospodarzem wirusów grypy ptaków jest drób i dzikie ptactwo, ale zdarzają się przypadki przekroczenia bariery gatunkowej i może dochodzić do zakażeń u ssaków, w tym m.in. u świń i człowieka.

Patogenność (czyli zdolność do wywoływania choroby) wirusów grypy ptaków jest bardzo zróżnicowana – na tej podstawie dzieli się je zasadniczo na 2 grupy.

- wysoce patogenne wirusy (*highly pathogenic avian influenza* – **HPAI**) - powodują grypę ptaków o ciężkim przebiegu, która jest ostrą chorobą ogólnoustrojową ze śmiertelnością dochodzącą do 100% u ptaków grzebiących (najbardziej wrażliwe są indyki, kury i inne gatunki drobiu grzebiącego). Do tej grupy należą niektóre podtypy H5 (np. H5N1) i H7 (nie wszystkie wirusy tych podtypów są jednak wysoce zjadliwe). Wirusy HPAI mogą się namnażać w całym organizmie gospodarza i uszkadzać narządy ważne dla życia, co jest zwykle przyczyną śmierci.
- nisko patogenne wirusy (*low pathogenic avian influenza* – **LPAI**) – do tej grupy należą wszystkie podtypy wirusów grypy, w tym również H5 i H7. Wywołują zwykle łagodną postać grypy ptaków z objawami ze strony układu oddechowego i pokarmowego.

Jakie wirusy wywołują wysoce patogenną postać choroby ?

Wirusy grypy typu A¹ dzielą się na 16 podtypów H (hemaglutynina) i 9 podtypów N (neuraminidaza)². Jedynie wirusy podtypów H5 i H7 mogą wywoływać wysoce patogenną postać choroby, jednakże nie wszystkie wirusy tych podtypów są wysoce patogenne i nie wszystkie powodują ciężką chorobę u drobiu. Z obecnego stanu wiedzy wynika, że wirusy H5 i H7 zakażają drób wywołując postać nisko patogenną, jednakże krążąc bez przeszkód wśród drobiu mogą ulec mutacji i przekształcić się, zazwyczaj w ciągu kilku miesięcy, w postać wysoce patogenną. Dlatego też obecność wirusa H5 czy H7 u drobiu jest zawsze powodem do zaniepokojenia, nawet jeśli początkowe objawy infekcji są łagodne.

¹Wirusy grypy dzielą się na trzy typy: A, B i C. Wirusy grypy typu A i B mogą spowodować chorobę u ludzi, jednakże tylko wirusy typu A są w stanie wywołać pandemię.

²Z epidemiologicznego punktu widzenia najbardziej istotne są podtypy białka H (hemaglutynina) wirusa, gdyż odpowiadają one za zdolność wirusa do przyczepiania się i wnikania do komórek, gdzie następnie wirus ulega namnożeniu. Białko N (neuraminidaza) odpowiada za uwalnianie się nowo utworzonych wirusów z komórek

Czy ptaki wędrowne wpływają na rozprzestrzenianie się wysoce patogennych wirusów grypy ptaków ?

Rola ptaków wędrownych w rozprzestrzenianiu wysoce patogennych wirusów grypy ptaków nie jest jeszcze do końca poznana. Dzikie ptactwo wodne uważane jest za naturalny rezerwuuar wszystkich wirusów grypy typu A. Prawdopodobnie już od dawna ptaki dzikie przenosiły wirusy grypy bez wyraźnej szkody. Wiadomo, że przenoszą one także wirusy podtypów H5 i H7, lecz zazwyczaj w nisko patogennej postaci.

Istnieją również dane wskazujące na to, że ptaki wędrowne mogą zakazić ptactwo domowe nisko patogennymi wirusami H5 i H7, które następnie mogą ulec mutacji i przekształcić się w postać wysoce patogenną.

W przeszłości wysoce patogenne wirusy bardzo rzadko były wyizolowywane z organizmów ptaków wędrownych. Wyniki tych badań długo sugerowały, że dzikie ptactwo wodne nie wpływa na dalsze rozprzestrzenianie się tych wirusów.

Ostatnie wydarzenia uprawdopodobniają tezę, że obecnie niektóre ptaki wędrowne bezpośrednio przenoszą wysoce patogenną postać wirusa H5N1 na nowe obszary.

Jakie są konsekwencje dla zdrowia ludzi rozprzestrzeniania się wirusów grypy ptaków na nowe obszary?

Szeroko rozpowszechniona i trwała obecność wirusa H5N1 wśród drobiu może stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzkiego z dwóch względów:

- pierwszym z nich jest ryzyko bezpośredniego zakażenia człowieka wirusem grypy ptaków i wywołania bardzo ciężkiej choroby,
- drugim, bardziej niepokojącym zagrożeniem jest możliwość przekształcenia się wirusa w postać wysoce zakaźną dla ludzi i łatwo przenoszącą się z człowieka na człowieka. Takie przekształcenie się wirusa mogłoby oznaczać początek pandemii grypy.

Z kilku wirusów grypy ptaków, które przekroczyły barierę gatunkową, w wyniku czego doszło do zakażenia człowieka, wirus H5N1 wywołał największą liczbę ciężkich przypadków choroby i zgonów wśród ludzi. W przeciwieństwie do zwykłej grypy sezonowej, która w większości przypadków wywołuje jedynie łagodne objawy ze strony układu oddechowego, infekcja wywołana wirusem H5N1 ma zwykle ostry przebieg i charakteryzuje się szybkim pogorszeniem stanu zdrowia oraz wysoką śmiertelnością.

W jaki sposób człowiek może zakazić się wirusem grypy ptaków ?

Człowiek może zakazić się wirusem grypy ptaków poprzez bardzo bliski bezpośredni kontakt z zakażonym drobiem, bądź z powierzchniami i przedmiotami zanieczyszczonymi jego odchodami. Bezpośredni kontakt oznacza przenoszenie lub przebywanie w odległości do 1 metra od ptaków, bądź też ich odchodów (ptaki wydalają wirusa z kałem). Jak dotąd najczęściej przypadków zakażenia u ludzi odnotowano na obszarach wiejskich i podmiejskich, gdzie w wielu gospodarstwach utrzymuje się małe stada drobiu, który wędruje swobodnie, czasem wchodząc do domów lub pojawiając się w miejscach, w których bawią się dzieci.

Brak jest dowodów na to, że właściwie przyrządzony drób lub jaja mogą być źródłem zarażenia.

Czy wirus łatwo przechodzi z ptactwa na ludzi ?

Nie. Wirus grypy ptaków H5N1 nie ma możliwości łatwego przenoszenia się z ptaków na człowieka. Liczba potwierdzonych przypadków zakażeń u ludzi jest niska w porównaniu z bardzo dużą liczbą zakażonych ptaków i licznymi możliwymi drogami zakażenia się wirusem, szczególnie na terenach, gdzie powszechnie hoduje się drób na podwórkach.

Jakie znaczenie ma wystąpienie ograniczonej transmisji wirusa z człowieka na człowieka?

Mimo iż rzadkie przypadki ograniczonej transmisji wirusa H5N1 z człowieka na człowieka miały miejsce przy okazji epidemii wśród drobiu, to nie powinny być one jeszcze powodem do alarmu. W żadnym z tych przypadków wirus nie wywołał choroby w szerszej społeczności.

Dane uzyskane z dotychczasowej analizy tych przypadków wskazują, że transmisja wymaga bardzo bliskiego kontaktu z osobą chorą. Często trudno jest określić, czy nastąpiła transmisja z człowieka na człowieka, gdyż członkowie rodzin są narażeni na kontakt z tym samym źródłem zarażenia w takim samym stopniu, jak i na kontakt wzajemny.

Przypadki te muszą zostać dogłębnie przeanalizowane, jednakże - przy założeniu, że transmisja z człowieka na człowieka jest bardzo ograniczona - tego typu przypadki nie zmieniają ogólnej oceny ryzyka wystąpienia pandemii dokonanej przez Światową Organizację Zdrowia.

Jakie są objawy zakażenia wirusem H5N1 u człowieka ?

Główne objawy, które występują przy zakażeniu człowieka wirusem H5N1 to m.in.:

- podwyższenie temperatury ciała do 38°C lub powyżej,
- kaszel,
- trudności w oddychaniu,
- bóle mięśni, stawów,
- ból gardła,
- katar,
- zapalenie spojówek.

Jak długi czas może upłynąć od zakażenia wirusem H5N1 do wystąpienia objawów u człowieka ?

Określa się, że średni czas od narażenia na zakażenie do wystąpienia objawów wynosi około 3-5 dni (maksymalnie 7 dni).

Mam objawy wskazujące na grypę. Czy może być to grypa ptaków ?

Jeśli nie miałeś kontaktu z zakażonymi ptakami bądź osobą podejrzaną o zakażenie lub u której stwierdzono zakażenie wirusem H5N1, z bardzo dużym prawdopodobieństwem można przypuszczać, iż NIE jest to grypa ptaków.

Obecnie ryzyko zakażenia człowieka wirusem grypy ptaków H5N1 jest bardzo niskie. Osoby, które uległy zakażeniu miały bezpośredni, długotrwały kontakt z żywym lub martwym drobiem zakażonym wirusem H5N1.

Czy szczepionka przeciwko grypie sezonowej chroni przed grypą ptaków ?

NIE.

Szczepienia przeciwko grypie sezonowej nie chronią przed grypą ptaków. Zaleca się podawanie jej osobom działającym w ogniskach grypy ptaków H5N1, aby nie dopuścić u tych osób do jednoczesnego zakażenia wirusem grypy sezonowej i grypy ptaków, co mogłoby doprowadzić do powstania wirusa łatwiej przenoszącego się z człowieka na człowieka.

Czy istnieje szczepionka chroniąca przed zakażeniem wirusem H5N1 ?

NIE.

Obecnie nie ma szczepionki chroniącej przed zakażeniem wirusem grypy ptaków H5N1.

Jakie leki stosuje się w leczeniu zakażeń wirusem H5N1 u ludzi ?

W chwili obecnej istnieją dwa skuteczne leki (w klasie inhibitorów neuraminidazy):

- oseltamivir (komercyjnie znany jako Tamiflu) i
- zanamivir (komercyjnie znany jako Relenza),

które mogą znacząco złagodzić przebieg zachorowania na grypę, a także ograniczyć czas trwania infekcji. Skuteczność stosowania inhibitorów neuraminidazy uzależniona jest od trybu ich stosowania - muszą być podane najpóźniej do 48 godzin od wystąpienia pierwszych objawów choroby.

W przypadku inhibitorów neuraminidazy głównym czynnikiem ograniczającym ich stosowanie w społeczeństwie są: ograniczone możliwości produkcyjne tych preparatów, a także ich wysoka cena.